

EU OG DE GLOBALE UDFORDRINGER – DEN CIVILE STORMAGT VED EN KORSVEJ

AF GORM RYE OLSEN

EU OG DE GLOBALE UDFORDRINGER – DEN CIVILE STORMAGT VED EN KORSVEJ

AF GORM RYE OLSEN

Krig, voldelige konflikter, international terrorisme og fattigdom hører til tidens helt store udfordringer. De omfattende humanitære kriser – både de natur- og menneskeskabte – repræsenterer et moralsk problem, der i bogstaveligste forstand er grænseoverskridende. Derfor er baggrunden for konflikterne og konkrete løsningsmuligheder for alvor kommet på den internationale dagsorden. FN har udpeget den globale fattigdom til en helt afgørende udfordring. USA har traditionelt en tilbøjelighed til at anvende militære midler i sine forsøg på at løse verdens problemer. Hvilken rolle skal EU spille på den internationale scene? Skal EU fortsat satse på et hovedsageligt civilt engagement?

EU-landene har tilsammen over 456 millioner indbyggere. Det er mere end USA og Rusland til sammen. I fællesskab yder EU og medlemslandene mere end halvdelen af al den ulandsbistand, som den rige verden giver til de fattige lande. Den fælles valuta, euroen, står stadig stærkere – i dag overgås den kun af dollaren på de internationale finansielle markeder. Med Maastricht-traktaten fra 1993 signalerede medlemsstaterne, at de ønskede at udvikle en fælles udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Efter en langsom start er der siden 1999 kommet gang i bestræbelserne på at udforme sådanne fælles politikker.

EU's størrelse og udvikling giver anledning til ganske mange spørgsmål. Helt overordnet kan man spørge, om EU med alle sine forskelligartede ressourcer er i stand til at gøre noget ved de store problemer og udfordringer, som verden står over for i dag? Men først er det vel relevant at spørge: Hvad er det egentlig for globale problemer, som vi og EU muligvis bør gøre noget ved?

TRE STORE UDFORDRINGER

På et topmøde i New York i år 2000 udpegede FN den globale fattigdom til en helt afgørende udfordring for verden i det nye årtusinde. Ved den lejlighed lovede samtlige FN's medlemslande, herunder alle EU's medlemslande, hinanden at arbejde på at halvere den del af verdens befolkning, som lever for mindre end én dollar om dagen, samt halvere den del, som lider af hungersnød inden år 2015. Løftet indgik i den såkaldte Millenniumerklæring, som i alt indeholdt otte mål for verdens udvikling frem mod år 2015 (se boks A).

Et centralt instrument i forbindelse med at opfylde det første mål, halvering af fattigdommen, er ulandsbistand. Desuden er den moralske forpligtelse til at bekæmpe fattigdommen og afbøde de værste virkninger af både natur- og menneskeskabte humanitære kriser også en faktor, når de globale udfordringer diskuteres. Der er et åbenlyst behov for international humanitær nødhjælp. Det blev understreget i forbin-

I år 2000 afholdt FN et udvidet topmøde i New York, hvor samtlige FN's medlemslande, rige som fattige, tiltrådte den såkaldte Millennium-erklæring. Den indeholdt otte mål for verdens udvikling:

**BOKS A:
MILLENNIUM-
ERKLÆRINGEN**

Mål 1: Bekæmpe fattigdom og sult

– Halvere andelen, som lever for mindre end én dollar om dagen, og halvere andelen som lider af hungersnød.

Mål 2: Sikre grundskoleuddannelse for alle

– Alle børn skal have adgang til en grundskoleuddannelse.

Mål 3: Fremme ligestilling og styrke kvinders rettigheder

– Opnå fuldkommen ligestilling med hensyn til grundskoleniveau og på alle uddannelsesniveauer.

Mål 4: Reducere spædbørnsdødeligheden og børnedødeligheden

– Mindske dødeligheden blandt børn under fem år med to tredjedele.

Mål 5: Reducere dødeligheden blandt gravide og fødende kvinder

– Mindske dødeligheden blandt mødre med tre fjerdedele.

Mål 6: Stoppe udbredelsen af hiv/aids, malaria og andre sygdomme, der truer menneskeheden

– Stoppe udbredelsen af hiv/aids og andre sygdomme, og dermed vende den negative udvikling, hvor antallet af smittede øges dag for dag.

Mål 7: Sikre miljøvenlig og bæredygtig udvikling

– Halvere andelen af mennesker uden adgang til rent drikkevand og forbedre levevilkårene for mindst 100 millioner mennesker, som bor i slumområder.

Mål 8: Opbygge et globalt partnerskab for udvikling

– Udvikle et globalt partnerskab for udvikling, som skal sikre øget bistand, retfærdige handelsregler og gældslettelser for udviklingslandene.

KILDE: WWW.UNMILLENNIUMPROJECT.ORG OG WWW.2015.DK

delse med tsunamien, den voldsomme flodbølge, der ramte Sydøstasien i julen 2004. Det var også rystende tydeligt i forbindelse med den enorme jordskælvskatastrofe i Pakistan i oktober 2005, hvor anslået 2,5 millioner blev gjort hjemløse.

Endelig kan man ikke lukke øjnene for, at den internationale terrorisme repræsenterer et markant globalt sikkerhedsproblem. Terrorangrebene på USA den 11. september 2001 satte fokus på den fattige verden som et arnested for nutidens terrorisme. Afghanistan under Taleban-styret understreger, hvor farlige svage eller sammenbrudte stater kan være for den globale sikkerhed. I årene frem til terrorangrebene i New York og Washington blev Afghanistan ledet af en lille gruppe yderligtgående islamiske fundamentalister, der var så godt som uden kontakt med omverdenen. Denne internationalt isolerede regering tillod forskellige terrornetværk at have baser og træningsfaciliteter i landet, og efter terrorangrebet i New York skjulte flere af de formodede bagmænd bag angrebet sig i afsides bjergegne i Afghanistan.

Dette lille hefte vil se nærmere på, hvad EU gør og har gjort ved de tre udfordringer, der i ordets bogstaveligste forstand er grænseoverskridende, altså fattigdom, natur- og menneskeskabte humanitære kriser og international terrorisme.

EUROPÆISK BISTAND TIL OVER 100 LANDE

Lige fra starten af Det Europæiske Fællesskab (EF) i 1957 har man haft et ganske tæt samarbejde med en række fattige lande i Afrika. Rom-traktaten indeholdt endog en særlig artikel, der etablerede en associeringsaftale mellem EF og en række lande i Afrika. Målet var, som det hed, "at fremme den økonomiske og sociale udvikling i lande og territorier og at etablere tætte relationer mellem dem og fællesskabet som helhed". Ved begyndelsen af dette århundrede var man nået op på, at den Europæiske Union havde et formaliseret bistandssamarbejde med mere end 100 fattige lande.

Maastricht-traktaten fra 1992 fastlagde helt overordnet, at målet med den fælles bistandspolitik er at bekæmpe fattigdom samtidig med, at unionens bistand skal understøtte demokratisering, menneskerettigheder og god regeringsførelse (se boks B). Maastricht-traktaten foreskrev desuden, at den fælles bistandspolitik skal koordineres med de enkelte medlemslandes bilaterale udviklingspolitik. Et sådant krav indebærer en betydelig grad af samarbejde og vilje til koordination mellem beslutningstagerne i Bruxelles og beslutningstagerne i de enkelte – nu 25 – EU-medlemslande.

EU's udviklingsbistand er opdelt i to hovedkategorier, som begge administreres af EU-Kommissionen i Bruxelles. På den ene side er der bistanden til landene i Afrika, Vestindien og Stillehavet, også kaldet AVS-landene. Det har traditionelt været langt den vigtigste del af fællesskabets bistand. Denne del af bistanden er finansieret via en særlig fond, som medlemslandene betaler til udenfor EU's ordinære budget. Den anden kategori af bistandsaftaler dækker resten af verden, altså Latinamerika, Mellemøsten og Nordafrika, Asien samt "Europa". "Europa" henviser i denne sammenhæng først og fremmest til landene i det tidligere Jugoslavien. Det er karakteristisk for denne del af EU's bistand, at den finansieres af det ordinære budget, og derfor kan komme i klemme i de jævnlige budgetslagsmål, hvor der også skal være plads til andre typer udgifter.

BOKS B: MAASTRICHT OM BISTAND

Maastricht-traktaten om udviklingsbistand, artikel 130 u:

"Fællesskabets politik med hensyn til udviklingsarbejdet skal fremme:

- bekæmpelse af fattigdommen i udviklingslandene
- Fællesskabets politik på dette område skal bidrage til den generelle målsætning om udvikling og befæstelse af demokrati og retsstaten samt målsætningen om respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder".

EN KOMBINATION AF BISTAND OG HANDEL

Associeringsaftalen fra 1957 mellem EF og landene i Afrika indeholdt to hovedelementer. På den ene side blev der etableret en frihandelsaftale mellem de to parter, og på den anden side lovede de europæiske lande økonomisk bistand til de fattige lande og EF's såkaldt oversøiske territorier. Systemet med at kombinere handelsaftaler og bistand blev siden videreført i forskellige aftaler, hvoraf de fire Lomé-konventioner, der strakte sig fra 1975 til 1990, er de vigtigste. Det særlige ved Lomé-konventionerne var, at man forlod princippet om frihandel mellem EF og de fattige lande. I stedet blev der givet markante handelsindrømmelser til de fattige lande, der nu fik mulighed for at sælge store mængder varer til Europa med ingen eller meget få importrestriktioner. Det bemærkelsesværdige var, at EF ikke krævede en tilsvarende lettere adgang til de fattige landes markeder.

Da Lomé 4-aftalen udløb i år 2000, blev der underskrevet en ny aftale mellem de dengang 15 EU-lande og de efterhånden 70 lande, der var omfattet af den gældende aftale. Den ny konvention, kaldet Cotonou-aftalen, vakte nogen opsigt, da EU krævede, at AVS-landene skulle indgå såkaldte regionale partnerskabsaftaler, som indebar, at de fattige lande i højere grad skulle handle med deres naboer og andre lande i samme region i stedet for kun med EU. Kravet hang sammen med, at en række EU-lande følte, at de var tvunget til at arbejde for sådanne frihandelsaftaler, hvis de skulle undgå kritik fra Verdenshandelsorganisationen, WTO. Handelspolitikken under Lomé-konventionerne var nemlig i allerhøjeste grad udtryk for ikke-frihandel, da de fattige lande fik særlig let adgang til det europæiske marked, mens de europæiske produkter måtte pålægges told og andre restriktioner på udviklingslandenes markeder.

I løbet af 1990'erne var det nemlig blevet "god latin", at frihandel var et gode, der blev opfattet som en helt central forudsætning for at fremme økonomisk vækst overalt i verden. Kritikere hævdede, at ved at gennemtvinge de regionale frihandelsaftaler med de fattige lande, kunne EU for en periode undgå, at WTO begyndte at fokusere på EU's egen manglende frihandel. Der er i hvert fald ingen tvivl om, at EU's regler for landbrugsstøtte og EU's eksportstøtteordninger var og er i klar modstrid med WTO's principper om frihandel. Men de klare handelsindrømmelser til de fattige lande var også i modstrid med WTO-principperne, selvom de var til gavn for de svage økonomier. Så EU brød og bryder altså med WTO's principper både for at skaffe sig selv og de fattige lande fordele.

Det er i øvrigt interessant, at EU ikke blot ønskede frihandel i almindelighed, men krævede frihandel med regionale partnere. Det sidste skyldes blandt andet, at EU's egen erfaring som regional frihandelssammenslutning har været positiv. EU er jo netop en regional frihandelsaftale, der har givet anledning til markant økonomisk vækst i Europa. EU kunne desuden korrekt påpege, at fattige nabolande i Afrika kun i meget begrænset omfang handler med hinanden. Kravet om regionale frihandelssammenslutninger er derfor et forsøg på tvinge de fattige lande til at handle med hinanden frem for ensidigt at handle med EU. Forslaget om de regionale handelssammenslutninger er kontroversielt, og EU-landene har derfor måttet acceptere, at denne særftale ikke kunne laves, da den overordnede Cotonou-aftale blev indgået i sommeren 2000. I stedet blev parterne enige om at starte forhandlingerne to år efter med henblik på, at de regionale handelsaftaler skal træde i kraft 1. januar 2008.

NYE KRAV OM DEMOKRATI OG MENNESKERETTIGHEDER

I den nye Cotonou-aftale videreførte man de hidtidige stramme betingelser for at modtage bistand fra EU. Det gælder især kravene om, at modtagerlandene skal respektere demokrati og menneskerettigheder og gøre en indsats for at bekæmpe korrupsion og dårlig regeringsførelse. Lever landene ikke op til disse krav, kan EU ifølge Cotonou-aftalen afbryde samarbejdet med det pågældende uland. Der står f.eks. i Cotonou-aftalen, at EU kan suspendere bistandsoverførslerne til et land, hvis korrupsion bliver alt for omfattende.

Et andet emne, der satte sig præg på forhandlingerne om Cotonou-aftalen, var de stigende problemer med illegale indvandrere, blandt andet fra Afrika. Artikel 13 i Cotonou-aftalen kræver derfor af AVS-landene, at de "uden yderligere formaliteter skal acceptere tilbagetagen af enhver statsborger, som illegalt befinder i EU". Hvis de ikke gør det, vil det være en tilsidesættelse af aftalen, og følgelig kan EU skære i bistanden til det pågældende land. Artikel 13 er ikke blot interessant, fordi den repræsenterer et nyt krav til de fattige lande. Den er også bemærkelsesværdig i kraft af, at europæiske indenrigspolitiske hensyn pludselig satte sit præg på en international aftale. I mange EU-lande har både den legale og illegale indvandring i en årrække været et sprængfarligt indenrigspolitisk emne, og med Cotonou-aftalen blev bistandspolitikken altså pludselig inddraget i denne debat. Dermed blev bistandspolitikken et blandt flere instrumenter i det indenrigspolitiske spil i de europæiske lande. Indtil videre er EU dog meget tilbage for at bruge artikel 13 i praksis.

BISTANDEN TIL "EUROPA" EKSPLODEREDE

Bistanden til Middelhavslandene, Asien, Latinamerika og "Europa" finansieres som nævnt over det ordinære EU-budget. I løbet af 1990'erne var det især middelhavslande og "Europa", der var genstand for interesse fra Den Europæiske Unions side. Bistanden til "Europa" på det nærmeste eksploderede. Det skyldtes især krigene og den omfattende uro på Balkan i forbindelse med opløsningen af det tidligere Jugoslavien. Ikke alene medførte det nød og elendighed. Krigene skabte også enorme flygtningestrømme, som søgte mod EU.

EU forsøgte altså at stabilisere situationen i området ved at pumpe store mængder bistand ind i det krigshærgede område, og det skete ikke kun for flygtningenes skyld, men også for at sikre sig mod, at uroen spredte sig til resten af Europa. Man kan sige, at EU brugte bistandspolitikken til at føre sikkerhedspolitik.

Den stigende bistand fra EU til middelhavsregionen kan derimod forklares som et forsøg på at forhindre eller bremse den illegale indvandring. Op gennem 1990'erne blev den økonomiske og sociale situation i en lang række lande omkring Middelhavet stadig mere elendig. Arbejdsløsheden, især blandt unge mænd, var voldsom, og det fik flere og flere til at udvandre og søge mod EU. Især fra Algeriet, Tunesien og Marokko steg antallet af immigranter.

EU vurderede, at det mest effektive instrument til at gøre noget ved den store udvandring var at fremme den socioøkonomiske udvikling i de pågældende lande. På den såkaldte Barcelona-konference, der blev afholdt i 1995, afgav EU derfor et løfte om fremover at øge bistanden til de fattige lande syd og øst for Middelhavet. Samtidig

BISTANDEN FRA EU TIL UDVALGTE REGIONER. PROCENT FORDELING. UDVALGTE ÅR.

Region	1998/99	2003/04
Afrika syd for Sahara	38,6	44,3
Syd- og Centralasien	7,6	9,2
Mellemøsten og Nordafrika	20,4	18,9
'Europa'	14,6	14,1
Latinamerika	13,0	8,8
Øvrige Asien og Oceanien	5,8	4,7

BOKS C:
BISTANDS-
FORDELING

KILDE: OECD, "THE DAC JOURNAL. DEVELOPMENT CO-OPERATION. 2005 REPORT". PARIS, OECD: 2006.

var der på konferencen enighed om, at der var behov for en regelmæssig dialog mellem EU og de fattige middelhavslande omkring de største problemer i området. Det var altså ikke kun et spørgsmål om at øge kontrollen med immigrationen, men også at få bugt med den voksende kriminalitet og narkosmugling.

Den stigende bistand til middelhavslandene var dog ikke store beløb sammenlignet med den bistand, som EU kanaliserede til landene på Balkan. Den store bistand til de mange nye stater i det tidligere Jugoslavien afspejlede helt klart frygten i EU for, at den voksende fattigdom ville få konsekvenser for den sociale stabilitet i de pågældende lande. Rækken af blodige borgerkrige i 1990'erne i området pusede selvsagt yderligere til frygten i EU for, at de rige europæiske lande ville blive oversvømmet af immigranter, både indvandrere og flygtninge.

Som det fremgår af tabellen i boks C, kanaliserer EU altså en betydelig del af sin bistand til "Europa", hvilket især vil sige til de fattige lande på Balkan. Og selvom der, som det fremgår af samme tabel, er sket et mindre fald i den relative bistand til Mellemøsten og Nordafrika, er der ingen tvivl om, at EU-landene anser udviklingen i dette geografiske nærområde for at være af stor betydning. Samtidig er det dog værd at bemærke, at Afrika syd for Sahara fortsat er det område i verden, som modtager mest bistand fra EU. EU's bistand dertil har tilmed været stigende de seneste år.

ÅRTUSINDKONFERENCE MED STORE LØFTER

På sin store årtusindkonference lancerede FN i september 2000 en række ambitiøse mål for verdens udvikling, de såkaldte årtusindmål eller millennium-mål, som de også kaldes. Den helt centrale målsætning var, at der skal ske en halvering af fattigdommen i verden inden år 2015. På konferencen lovede de daværende 15 EU-lande derfor at hæve deres udviklingsbistand ganske markant. På et møde i Barcelona i foråret 2002 konkretiserede de 15 lande målet til, at de allerede i år 2006 ville hæve deres individuelle bistand til 0,33 procent af deres respektive bruttonationalindkomster (BNI). Efterfølgende har landene hævet ambitionsniveauet, så de nu har aftalt, at de vil give 0,51 pro-

EU'S SAMLEDE BISTAND I UDVALGTE ÅR. LØBENDE PRISER OG VALUTAKURSER.
MILLIONER US\$

	1993/94	2001	2002	2003	2004
Totale ODA	4.396	5.961	6.561	7.173	8.704

**BOKS D:
EU'S SAMLEDE
BISTAND**

KILDE: "THE DAC JOURNAL. DEVELOPMENT CO-OPERATION. 2005 REPORT". OECD, 2006. TABEL 29.

cent af BNI i udviklingsbistand i år 2010 med henblik på at ramme 0,7 procent i år 2015. De 0,7 procent opfattes i internationale kredse som et "magisk mål", fordi FN allerede i 1960'erne satte sig som mål, at de udviklede lande bør afsætte mindst 0,7 procent af deres bruttonationalindkomst til bistand til udviklingslandene.

I de senere år har EU haft øget fokus på Afrika, og blandt EU-landene er der enighed om, at 50 procent af den aftalte stigning (fra 0,33 til 0,51 procent af BNI) skal øremærkes til Afrika. Denne udvikling afspejler, at "den Europæiske Union har klart gearret sin udviklingspolitik mod fattigdomsreduktion. Vi deler FN's vision i Årtusinderklæringen: Vi ønsker en verden fri for nød", som EU's udviklingskommissær Louis Michel har udtrykt det.

Den samlede bistand fra EU til verdens fattige lande er da også steget siden år 2000. Tabellen i boks D viser stigningen i EU bistanden målt i løbende priser og valutakurser. Den målemetode kan dog let føre til, at man overvurderer stigningen i bistandens størrelse. Men stigningen fra det ene år til det andet er så markant, at man uden problemer kan konkludere, at EU's bistand stiger og fortsætter med at stige. Det kan i den forbindelse bemærkes, at EU-landene for første gang i historien har aftalt, at EU-Kommissionen skal kontrollere, om de enkelte lande overholder deres løfter om at give mere og mere udviklingsbistand. Kommissionen har også ret til at kritisere, hvis landene ikke lever op til deres løfter.

Det er desuden sådan, at det ikke kun er den fælles bistand administreret af Kommissionen, der vokser. Medlemslandenes bilaterale bistand – altså den bistand som hvert enkelt medlemsland giver direkte til de fattige lande uden om EU – stiger også ganske betydeligt i disse år. Lægger man tallene fra medlemslandenes bilaterale bistand sammen med den fælles bistand, resulterer det i, at "Europa" i dag tegner sig for noget mere end 50 procent af den globale udviklingsbistand.

USA OG EUROPA I KAMP MOD TERROR

Efter det voldsomme terrorangreb den 11. september 2001 har den amerikanske regering lavet en række tiltag, som skal indgå i den såkaldte "kamp mod terror". Ikke alene har USA hævet sin bistand til eksempelvis Afrika. De har også lanceret en række militære initiativer, der eksplicit fokuserer på bekæmpelsen af terrorisme. Amerikanerne har yder-

mere dirigeret deres voksende bistand til lande, som Washington har anset for at være strategisk vigtige. Det kan f.eks. dreje sig om lande, hvor regeringen vurderer, at der kan opstå nye terrorgrupper, som før eller siden vil rette angreb mod USA. EU deler den amerikanske bekymring for, at den internationale terrorisme kan vokse til at udgøre en stadig mere alvorlig trussel. Men EU har ikke ændret sin bistands- og sikkerhedspolitik helt så markant som USA i lyset af den internationale terrorisme. Der er f.eks. ikke helt så snæver en sammenhæng mellem EU's bistandspolitik og ønsket om terrorbekæmpelse, som der er mellem den amerikanske bistands- og sikkerhedspolitik.

Tværtimod ser det ud til, at det er mere "gammeldags" udviklingspolitiske overvejelser, der ligger bag ændringerne i EU's bistandspolitik. Det er især princippet om, at lande, der har nogenlunde styr på regeringsførelsen og den økonomiske politik, bliver "belønnet" med mere bistand. Lande, der enten er i krig eller på anden måde er ustabile, får derimod skåret i bistanden. EU har f.eks. reduceret sin bistand til Elfenbenskysten med 77 procent fra 2001 til 2004. Det skyldes, at landet er og var i borgerkrig. Og tilsvarende har Kenya oplevet en nedskæring på 41 procent i sin bistand, fordi EU er utilfreds med den megen korruption og det administrative rod, der præger landet. Utilfredshed med de politiske forhold har også fået EU til at skære i bistanden til lande som Eritrea og Etiopien. EU har derimod hævet sin bistand til lande som Mozambique og Sudan. I det første tilfælde afspejler stigningen i bistanden en udbredt tillid til, at det går fremad i det sydøstafrikanske land, og i Sudans tilfælde kan stigningen fortolkes som et forsøg på at stabilisere situationen i landet efter årtiers borgerkrig mellem nord og syd.

Endelig skal det bemærkes, at man heller ikke kan tale om, at EU som sådan har lanceret militære initiativer som en del af sin udviklingspolitiske indsats. Så alt i alt forekommer det rimeligt at slå fast, at den voksende bistand fra EU i meget høj grad – men ikke udelukkende – har været præget af et ønske om at leve op til målsætningen om at halvere fattigdommen i verden. Dog kan man sige, at befolkningen i fattige lande, hvis regering tillader korruption eller indgår i væbnede konflikter, mærker mindre og mindre til EU's kamp for at hjælpe de fattige – uanset hvor fattige de er.

HUMANITÆR NØDHJÆLP OG DE "GLEMTE KRISER"

I 1992 etablerede Den Europæiske Union et særligt kontor for nødhjælp kaldet ECHO. Året før var der opstået en stor humanitær krise i Irak i kølvandet på krigen om Kuwait, og EU havde bidraget med humanitær nødhjælp. Men efter en del EU-parlamentarikeres mening fik EU ikke tilstrækkelig anerkendelse for sin store indsats, og derfor opstod der et ønske i EU om, at unionen skulle have sin egen organisation med ansvar for international nødhjælp. Det fik man med ECHO. Med ECHO ønskede man at sikre sig en effektiv organisation til at udføre det internationale nødhjælpsarbejde – og til at sikre EU mere international synlighed.

ECHO's mandat (se boks E) gør det klart, at organisationen skal levere nødhjælp til ofre for naturkatastrofer og væbnede konflikter uden for Den Europæiske Union. Hjælpen skal gå direkte til de personer, der umiddelbart er berørt af nød uanset de pågældendes race, religion og politiske overbevisning. Fra en forsigtig start skete der en hastig udvidelse af ECHO's budget, så det i den sidste halvdel af 1990'erne lå på, hvad der svarer til mellem 500 til 600 millioner euro. Det betød, at ECHO efterhånden kom til at tegne sig for omkring en tredjedel af den globale humanitære bistand. Hvis man hertil lægger, at EU's medlemslande de senere år har tegnet sig for omkring 25 procent af den globale humani-

BOKS E: ECHO'S MANDAT

ECHO's mandat er at levere nødhjælp til ofre for naturkatastrofer eller væbnede konflikter uden for den Europæiske Union. Bistanden skal gå direkte til de, der lider nød uanset race, religion eller politisk overbevisning.

KILDE:
[HTTP://EUROPA.EU.INT/COMM/
ECHO/INDEX_EN.HTM](http://europa.eu.int/comm/echo/index_en.htm)

tære hjælp, betyder det, at EU plus medlemslandene tegnede sig for mere end halvdelen af den samlede internationale nødhjælp.

Da der i 1999 kom en ny EU-Kommission under ledelse af italieneren Romano Prodi, blev den tidligere danske udviklingsminister Poul Nielson udnævnt til ny Kommissær for Udviklingsbistand og Nødhjælp. Nielson ønskede, at ECHO skulle fokusere klart og entydigt på at levere nødhjælp i katastrofesituationer. Det betød samtidig, at Nielson tog skarpt afstand fra den igangværende udvikling i retning af at sammentænke militære og civile komponenter i internationale kriser og humanitære katastrofer. Under Poul Nielsons ledelse forsøgte man således at give ECHO en mere klar humanitær profil. I månederne op til 11. september 2001 arbejdede man med at udvikle nye retningslinier for ECHO's virke. Et centralt element i disse retningslinier blev, at EU især skulle fokusere på de såkaldt "glemte kriser". ECHO fandt, at sådanne glemte kriser især optrådte i de ustabile situationer, som følger i kølvandet på større nødhjælpskriser og katastrofer. Sådanne er typisk kendetegnet ved, at de øvrige donorer er tilbageholdende med at engagere sig i aktiviteter, der kan bringe de ramte samfund på fode igen.

De nye retningslinjer blev ikke blot til papir og snak. ECHO overførte betydelige ressourcer til sådanne "glemte kriser". ECHO fremhæver selv sin støtte til de såkaldte Saharawiflygtninge i Vestsahara som et eksempel på seriositeten i omlægningen af organisationens profil. I årsrapporterne for årene umiddelbart efter 11. september 2001 understreges det gang på gang, at ECHO's indsatser er styret af at hjælpe dér, hvor behovet er størst, uanset om en krise har medieopmærksomhed eller ej. Det er det objektive behov, der er styrende for arbejdet. ECHO's årsrapporter fra disse år fremhæver også, at man skal holde fast i de fundamentale principper for humanitær bistand, nemlig neutraliteten, upartiskheden og uafhængigheden. I samme åndedrag tager ECHO afstand fra, at nødhjælpen skal kunne underlægges politiske prioriteringer og dermed blive et instrument for udenrigspolitik.

Når ECHO således satte sig op på den høje moralske hest, kan der være grund til at se på, hvorledes organisationen rent faktisk fordelte sine ressourcer i de pågældende år. I 2003 blev Irak og Afghanistan de største modtagere af humanitær bistand fra EU. På den baggrund må man konstatere, at EU og dermed ECHO gav opmærksomhed til fuldstændig de samme kriser som de øvrige donorer. Det bliver særligt slående, når man sammenligner med udbetalinger af nødhjælp til de officielt højt prioriterede områder, nemlig Congo og det sydlige Afrika. I år 2003 overførte ECHO 44 millioner euro i nødhjælp til Congo, mens det sydlige Afrika fik 25 millioner euro. Til sammenligning betalte ECHO 97 millioner euro til Irak og 54 millioner til Afghanistan til støtte for nødhjælpsarbejdet. ECHO gav altså reelt flest penge til de områder, som også udenrigs- og sikkerhedspolitisk fik størst opmærksomhed fra EU.

FÆLLES AKTIONER OG FÆLLES FODSLAG

De mange krige, der fulgte i kølvandet på sammenbruddet af det tidligere Jugoslavien, blev en brat opvågning for mange europæere. Uroen på Balkan blev en meget stærk inspiration for de kræfter i EU, der ønskede mere samarbejde om udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål. I Maastricht-traktaten introducerede man et system af såkaldt "fælles aktioner", der åbnede for nye muligheder for at fremme udviklingen af et fælles europæisk fodslag i udenrigspolitikken (se boks F). Ambitionen med de fælles aktioner var at fremme udviklingen i retning af at gøre EU til en betydningsfuld international aktør.

BOKS F: FÆLLES HOLDNINGER OG AKTIONER

Fælles holdninger, artikel J.2. i Maastricht-traktaten:
"Så ofte som Rådet anser det for påkrævet, fastlægger det en fælles holdning. Medlemsstaterne drager omsorg for, at deres nationale politik er i overensstemmelse med de fælles holdninger.

Medlemsstaterne samordner deres optræden i internationale organisationer og på internationale konferencer. De forsvare de fælles holdninger i disse fora."

Fælles aktioner, artikel J.3. i Maastricht-traktaten:
"Følgende fremgangsmåde gælder for vedtagelse af en fælles aktion på områder henhørende under udenrigs- og sikkerhedspolitikken:

1. Når Rådet vedtager princippet om en fælles aktion, fastsætter det den præcise rækkevidde, de almindelige mål, som Unionen tilsigter opnået ved denne aktion, tillige med de midler, procedurer og betingelser, der skal gælde for deres gennemførelse samt om nødvendigt varigheden heraf.

2. Rådet skal, når det vedtager den fælles aktion og på et hvilket som helst stadium under udviklingen heraf, definere de spørgsmål, om hvilke der skal træffes afgørelse med kvalificeret flertal.

3. Fælles aktioner forpligter medlemsstaternes i deres stillingtagen og handlinger."

Det er i øvrigt interessant, at af de allerførste fem fælles aktioner, som blev besluttet i 1993, var den ene rent faktisk rettet mod den fattige verden. De øvrige var rettet mod Østeuropa og det tidligere Sovjetunionen. Med den fælles aktion rettet mod Sydafrika markerede EU sin vilje til at yde omfattende støtte til den overgang fra det hvide apartheidstyre til sort flertalsstyre, som fandt sted i 1994.

Som endnu et element i bestræbelserne på at etablere en fælles udenrigspolitik lancerede EU ligeledes i 1993 et initiativ omkring konfliktforebyggelse og konfliktløsning i Afrika. I løbet af ganske få år i 1990'erne udviklede man de første forsigtige skridt i retning af, at

OVERSIGT OVER VEDTAGNE FÆLLES AKTIONER OG FÆLLES
HOLDNINGER UNDER DEN FÆLLES UDENRIGS- OG
SIKKERHEDSPOLITIK (FUSP) 1997-1999:

**BOKS G:
FÆLLES AKTIONER
1997-1999**

FUSP-aktion:	Antal fælles holdninger/ fælles aktioner:
Østeuropa	64*
AVS-landene	29
Udviklingslande, der ikke er AVS-lande	14
Tematiske spørgsmål - f.eks. spredning af atomvåben, biologiske våben osv.	22

* Heraf var 43 rettet direkte mod Balkan/det tidligere Jugoslavien

KILDE: M. HOLLAND: "THE EUROPEAN UNION AND THE THIRD WORLD". PALGRAVE, 2002. P. 8.

EU engagerede sig i konfliktforebyggelse i Afrika. Ved årtiets udgang kunne man derfor officielt slå fast, at konfliktforebyggelse i Afrika var en udenrigspolitisk prioritet for EU. Det blev gentagne gange understreget, at udviklingsbistand med alt, hvad dertil hører, blev anset for at være et af de vigtige instrumenter i forhold til at inddæmme og håndtere konflikter. Det betyder klart og utvetydigt, at EU's udviklingsbistand fik et nyt rationale i årene efter Den Kolde Krig i og med, at bistanden ikke blot skulle sikre økonomisk og social fremgang. Den skulle i måske lige så høj grad tjene konfliktforebyggende formål.

Denne omlægning afspejler en bekymring i EU-medlemslandene over det store antal væbnede konflikter og regulære krige, der blussede op i Afrika i årene efter Den Kolde Krig. Der er heller ingen tvivl om, at europæiske politikere og europæiske beslutningsta-

gere var dybt chokerede over folkedrabet i Rwanda i 1994. Mere end 800.000 civile, kvinder, gamle og børn blev hakket ihjel med primitive håndvåben i løbet af små tre måneder – uden at omverdenen greb ind. Det skabte en stemning i Europa af "aldrig igen". Holdningen manifesterede sig konkret i, at EU's Ministerråd i 1996 udnævnte en "særlig ud-sending" med ansvar for at finde en løsning på de væbnede konflikter i det centrale Afrika.

Ud over at vise Unionens flag i dette urolige hjørne af Afrika skal beslutningen om at have en "særlig ud-sending" ses som et element i bestræbelserne på at få EU til at optræde som ansvarlig aktør på den internationale scene. Signalet om ansvar var især påtrængende i Afrika, hvor en række af de gamle kolonimagter fortsat følte, at de havde særlige forpligtelser. I det hele taget vedtog EU et meget stort antal fælles aktioner og fælles holdninger. Oversigten over fælles aktioner og fælles holdninger for de sidste år af 1990'erne (se boks G) viser, at EU især var optaget af uroen i Østeuropa i den periode. Men også AVS-landene var genstand for betydelig udenrigspolitisk opmærksomhed fra EU's side.

DE NYE KAMPGRUPPER

Den voksende betydning, som generelle udenrigs- og sikkerhedspolitiske overvejelser fik for EU's politik over for den fattige verden og især over for Afrika, blev klart formuleret i foråret 2000. Det portugisiske formandskab for EU fremlagde et såkaldt "refleksionspapir", hvor det blev fremhævet, at udviklingsprioriteterne skulle tænkes i sammenhæng med den igangværende omlægning af EU's eksterne politik, som blandt andet hang sammen med opbygningen af den fælles europæisk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Refleksionspapiret understregede, at man skulle tænke på udenrigspolitik, sikkerhed, handel og udviklingsbistand som instrumenter, der understøtter hinanden.

At det ikke bare blev ved ordene og pæne officielle erklæringer, viste EU, da man i 2003 udstationerede 1.800 soldater under EU's kommando på en fredsbevarende mission i den urohærgede Ituri-provins i DRC (Den Demokratiske Republik Congo). Det var i øvrigt første gang nogensinde, at EU havde udstationeret tropper uden for Europa. Operationen blev udført i overensstemmelse med en resolution i FN's Sikkerhedsråd. Målet med indsatsen var at stabilisere sikkerhedssituationen og at forbedre den humanitære situation i og omkring hovedbyen Bunia. Der er generelt enighed om, at operationen var en rimelig succes. Den var også en succes for så vidt som, at EU-tropperne kunne overdrage kontrollen til en regulær FN-styrke på en i forvejen aftalt dato.

På basis af de positive erfaringer fra operationen i Ituri vedtog EU's Ministerråd i 2003 en "Fælles erklæring om samarbejdet mellem FN og EU omkring krisestyring" (se boks H). Det blev klart understreget, at Afrika kunne blive et af de fremtidige områder for fælles operationer. Opfattelsen af at Ituri-operationen var en succes, fik Tyskland, Frankrig og Storbritannien til at intensivere deres samarbejde med henblik på at give EU en stærkere forsvarsprofil. Det resulterede endog i et forslag om oprettelse af en fælles EU-reaktionsstyrke, der skulle udstyres til at kæmpe i verdens mest vanskelige områder som Afrika. Der er en generel forventning til, at de fleste militære EU operationer i fremtiden vil blive gennemført med støtte fra FN og vil sigte mod at stabilisere fejlslagne stater i den europæiske indflydelsessfære især i Afrika.

Reaktionsstyrken skal til sin tid bestå af i alt 13 såkaldte kampgrupper hver på ca. 1.500 mand. Det er planen, at der fra 2007 skal stå to til tre kampgrupper af gangen i højeste

BOKS H: FÆLLES FN- OG EU-ERKLÆRING

Fælles erklæring om FN-EU samarbejde om krisestyring:

"Generalsekretæren for De Forenede Nationer og formanden for Det Europæiske Råd byder det eksisterende samarbejde mellem FN og EU velkomment inden for området civil og militær krisestyring især på Balkan og i Afrika. Med henblik på at uddybe dette samarbejde og give det troværdige og bæredygtige mekanismer er FN's Generalsekretær og formanden for EU enige om en fælles erklæring:

FN og EU er enige om, at det primære ansvar for at opretholde international fred og sikkerhed påhviler FN's Sikkerhedsråd i overensstemmelse med FN-pagten. Inden for denne ramme bekræfter EU sit ønske om at bidrage til FN's målsætninger i og omkring krisestyring.

Yderligere praktiske skridt skal tages i forhold til at bygge på den eksisterende fremdrift af positivt samarbejde mellem FN og EU. Til det formål er FN og EU enige om at etablere en fælles og praktisk konsultationsmekanisme, der skal undersøge måder og midler til at styrke fælles koordination og samarbejde på en række områder.

Underskrevet New York 24. september 2003 af
Kofi Annan,
Generalsekretær for FN
og
Silvio Berlusconi,
Formand for
EU's Ministerråd"

IGANGVÆRENDE OPERATIONER, DER FALDER INDEN FOR
DEN FÆLLES UDENRIGS- OG SIKKERHEDSPOLITIK:

**BOKS I:
IGANGVÆRENDE
OPERATIONER**

1. EU's militære operation i Bosnien-Herzegovina
– Siden december 2004. Ca. 7.000 soldater
2. Politimission i Bosnien-Herzegovina
– Siden januar 2003. Ca. 500 politifolk
3. Politirådgivning i Makedonien
– Siden december 2005. Ca. 30 politifolk
4. Politimission i de palæstinensiske områder inkl. grænsekontrol i Rafah
– Januar 2006. Ca. 85 politifolk
5. Politimission i Kinshasa plus støtte til sikkerhedsreformer i Congo (DRC)
– Fra december 2003. Planlagt at nå op på ca. 30 udsendte
6. Operationen i Darfur
– EU deltager i den operation, som Den Afrikanske Union kører.
– EU deltager med militære og civile eksperter
7. Overvågningsmission i Aceh, Indonesien
– Siden september 2005. EU deltager med et antal civile observatører
sammen med en lang række lande

KILDE: WWW.UE.EU.INT/CMS3_FO/SHOWPAGE.ASP

beredskab parat til hurtig indsættelse i et konfliktområde uden for EU. Det vil typisk være i fredsskabende operationer med et FN-mandat. England og Frankrig har meddelt, at de vil bidrage med rent nationale EU-kampgrupper. Men ellers forventes det, at kampgrupperne bliver oprettet i samarbejde mellem forskellige lande. I øjeblikket arbejdes der f.eks. på at oprette en nordisk kampgruppe med deltagelse af Sverige, Finland, Estland og Norge, der som bekendt ikke er medlem af EU.

FREDSBEVARENDE OPERATIONER

Det skal understreges, at EU's fælles forsvars- og sikkerhedspolitik ikke udelukkende udspiller sig i geografiske områder langt fra EU's egne grænser. EU har i flere omgange påtaget sig fredsbevarende opgaver i EU's umiddelbare nærhed. I foråret 2003 lancerede EU således sin første fredsbevarende operation med indsættelse af militære styrker. Det skete i Makedonien, hvor EU-soldaterne overtog ansvaret efter NATO. I december 2004 igangsatte EU sin hidtil største fredsbevarende operation med indsættelse af 7.000 mand i Bosnien. Også her tog EU over efter NATO. En række lande – men ikke Danmark – stille-

de tropper til rådighed for begge indsatser. Det gjaldt også en række traditionelt neutrale lande som Finland, Irland og Sverige.

EU har ikke alene planer og ambitioner om at bistå FN med at opretholde ro og sikkerhed i Afrika ved hjælp af sine kampgrupper. EU indtager også en stadig vigtigere rolle som leverandør af sikkerhed i EU's eget nærområde, konkret på Balkan (se boks I).

DET DANSKE DILEMMA

Danmarks position i relation til EU og de store globale udfordringer er ikke helt enkel. En grundlæggende overvejelse er, om Danmark skal søge at gøre sin indflydelse gældende bilateralt eller multilateralt. Her vil der være forskellige overvejelser fra område til område.

Det giver rent ud sagt ingen mening at tale om en dansk bilateral sikkerheds- og forsvarspolitik, der skal kunne bidrage til at stabilisere verden. For en småstat som Danmark er det kun muligt at yde militære bidrag, hvis det sker i tæt samarbejde med andre. Valget står altså mellem mulige samarbejdspartnere. I øjeblikket er der NATO, FN og "koalitioner af villige nationer", som den i Irak, hvor Danmark deltager under amerikansk ledelse. EU er derimod udelukket som organisatorisk ramme for dansk deltagelse i militære operationer. Danmark kan hverken deltage i EU's missioner i Afrika eller på Balkan, fordi Danmark i forbindelse med vedtagelsen af Maastricht-traktaten i 1993 fik indføjet et forbehold over for dansk deltagelse i forsvarssamarbejde i EU.

Det er en politisk vurdering, om det ville være fornuftigt at ophæve forbeholdet, men det er værd at være opmærksom på to forhold: For det første har EU indtil nu kun gennemført militære operationer efter et klart og entydigt mandat fra FN. Der er ikke noget, der tyder på, at det vil ændre sig i fremtiden. For det andet ligger alle de hidtidige operationer klart og utvetydigt indenfor, hvad Danmark normalt deltager i. Konkret er det sådan, at Danmark deltog i arbejdet i Makedonien, så længe NATO havde kommandoen. Danmark stillede også soldater til rådighed for NATO i Bosnien, men da EU overtog kommandoen, blev de danske soldater trukket ud.

Det virker umiddelbart ulogisk, at blot fordi EU har ansvaret for en operation, så kan danske soldater ikke deltage. I den forbindelse må man ikke overse, at omkring 45 procent af den danske befolkning synes at bakke op omkring det forbehold, der betyder, at Danmark ikke kan deltage i militære operationer under EU-ledelse.

Hvad angår bistandspolitik og nødhjælp, stiller tingene sig lidt anderledes. Her er der et reelt valg mellem det bilaterale og det multilaterale samarbejde. Her kunne man spørge, om ikke Danmark har langt større indflydelse på den internationale scene ved at føre en selvstændig politik, som er baseret på stærke værdier og en konstruktiv beredvillighed til at bidrage til løsning af verdens store problemer? Ud fra det synspunkt kan man argumentere for, at Danmark bør fortsætte med sin store bilaterale bistandspolitik og nødhjælpsindsats og så i øvrigt bruge FN til at klare de større indsatser.

Grundlæggende handler det danske dilemma om, hvorvidt man tror, Danmark har størst indflydelse på verdens skæve gang ved at arbejde alene, altså bilateralt, eller man mener, at vore synspunkter og vore værdier har bedre muligheder for at påvirke

den internationale udvikling, hvis vi indgår i et samarbejde med andre stater. Man kan selvfølgelig stille spørgsmålet, om EU er det mest hensigtsmæssige forum til at øve indflydelse inden for alle tre politik-felter. Man kan eksempelvis godt mene, at det er udmærket, at man samarbejder om bistand og nødhjælp, men at samarbejdet om forsvarsspørgsmål skal ligge andre steder.

FREMTIDEN FOR EU'S GLOBALE ROLLE

Uanset hvordan Danmark vælger at stille sig i forhold til EU – om vi vælger at afskaffe det forsvarspolitiske forbehold eller ej – så er der ingen tvivl om, at EU er og også fremover vil være en betydningsfuld aktør på den internationale scene. Det har EU sådan set været i mange år, både når vi taler udviklingsbistand og international nødhjælp. Men det er kun de allerseneste år, at EU er begyndt at markere sig som en betydningsfuld bidrager til opretholdelse af international fred og stabilitet, og det åbner for nye spørgsmål om, hvorvidt og hvordan bistand, sikkerhedspolitik og nødhjælp kan tænkes sammen. Hidtil har EU's bistandspolitik været mindre præget af sikkerhedspolitiske overvejelser end f.eks. den amerikanske politik over for udviklingslandene. Men tendensen til at tænke sikkerhed og udvikling i sammenhæng er klar, også i EU – og med eller uden Danmark.

Når EU engang i fremtiden kommer ud af den aktuelle krise i kølvandet på den kuldsejlede forfatningstraktat, kan det udenrigspolitiske område blive det lokomotiv, der kommer til at trække EU-toget i gang igen. I en tid hvor flere og flere problemer bliver grænseoverskridende, er der behov for internationalt samarbejde om at finde løsninger. Krige, voldelige konflikter og underudvikling er de mest åbenlyse eksempler, hvor der er et klart behov for internationale svar. På samme måde stiller migration, international kriminalitet, spredning af masseødelæggelsesvåben og globale miljøødelæggelser krav om fælles løsninger mellem staterne. Hvis EU skal bidrage med konstruktive løsninger på disse mange områder, kommer man ikke uden om at opgive nogle af de gamle dogmer om EU som den civile magt. EU's civile midler fungerer ofte meget bedre, hvis de bakkes op af militære aktioner. På samme måde fungerer store del af sikkerhedspolitikken ikke, hvis den ikke tænkes sammen med f.eks. bistandspolitik.

Det er interessant, at opinionsmåling på opinionsmåling af EU-borgernes holdninger entydigt peger i retning af opbakning til et sådant skift. Flertallet af EU's borgere ser den Europæiske Union som svar på, hvem der skal have ansvaret for løsningen af de grænseoverskridende problemer, som ikke længere kan løses af de enkelte stater. Men de mange forskellige udenrigspolitiske aktører og instrumenter kan være indbyrdes selvmodsige. For EU bliver udfordringen derfor at finde det rette samspil mellem de strenge, der er at spille på. Udviklingsbistand og handel, nødhjælp og dialog om f.eks. overholdelse af basale menneskerettigheder har været de traditionelle instrumenter, mens militære indsatser af forskellig art formentlig vil komme til at spille en større rolle i fremtiden. Forfatningstraktatens egentlige nyskabelse var, at der blev gjort et forsøg på at skabe en sammenhæng mellem disse forskellige aktører og instrumenter.

En fælles EU-udenrigsminister skulle styrke EU's rolle og medvirke til at forhindre signalforvirring om EU's holdning i udenrigspolitiske spørgsmål. EU skulle have ét tele-

fonnummer som Washington kunne ringe til. I dag kan London sige en ting, Paris noget andet og Bruxelles noget helt tredje. Det samme gælder for de konkrete politikker. Når bistandspolitikken udformes, er det en god ide at overveje, om det kræver militære midler at sikre, at bistanden rent faktisk får den forventede effekt. Samtidig skal det undgås, at andre EU-politikker, som f.eks. landbrugspolitikken, undergraver målene med bistandspolitikken.

I takt med at forsvars- og sikkerhedspolitik får en stadig mere fremtrædende plads, er der et behov for at få de forskellige instrumenter til at spille bedre sammen. Vægtning af de "bløde" og "hårde" midler i sikkerhedspolitikken kan blive et dilemma for EU. Men det kan også medvirke til at styrke EU og nationalstaternes muligheder for at håndtere de grænseoverskridende problemer globaliseringen medfører. Hvis der er politisk vilje.

FAGLITTERATUR

Gorm Rye Olsen: "Danmark, 11. september og den fattige verden". Forlaget Columbus, 2005.

Gorm Rye Olsen og Jess Pilegaard: "Danmark og EU's fælles sikkerheds- og forsvarspolitik". Udenrigs, nr. 2, 2005.

Gorm Rye Olsen: "Den Europæiske Union og de globale udfordringer. Hvorfor har Unionen en udviklingspolitik?". Den Ny Verden, Tidsskrift for Internationale Studier, nr. 4, 37. årg, 2004. P. 37-48.

Gorm Rye Olsen: "EU fører symbolpolitik over for Afrika". Den Ny Verden, nr. 4, 36. årg, 2003. P. 93-116.

Henning Nielsen, J. Gronenberg og T. Bech Madsen (red.): "Verden i forandring VI: Temaartikler om EU og udviklingslandene". Syddansk Universitetsforlag, 2003.

Hans Branner: "Det ny Europa. International Politik i forandring". Forlaget Columbus, 2005.

LINKS

Internetportalen til EU: http://europa.eu.int/index_da.htm

ECHO – Humanitarian Aid Department for the European Commission:
http://europa.eu.int/comm/echo/index_en.htm

**EU OG DE GLOBALE UDFORDRINGER
– DEN CIVILE STORMAGT VED EN KORSVEJ**

© 2006

Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS)

Strandgade 56

1401 København K

32 69 87 87

diis@diis.dk

www.diis.dk

Redaktion:

Søren Heuseler: Redaktør/Mediefabrikken

Malene Grøndahl: Journalist/Mediefabrikken

Anne Mette Vestergaard: Fagkonsulent/DIIS

Ernst Jensen: Undervisningskonsulent/Mediefabrikken

Layout:

Henning Guddal/Mediefabrikken

Forsideillustration:

Jens Hage ©

Publikationen er en del af en serie om EU's dilemmaer,
der kan downloades gratis på: www.diis.dk og www.information.dk

Serien omfatter følgende titler:

“EU og de globale udfordringer – Den civile stormagt ved en korsvej”

Af Gorm Rye Olsen, dr. scient.pol. og afdelingsleder ved DIIS

“Kontrol eller samarbejde? – EU og indvandringen”

Af Simon Turner, ph.d. og seniorforsker ved DIIS

“Elsker, elsker ikke? – Euroskepsis i forandring”

Af Catharina Sørensen, ph.d.-studerende ved DIIS

“Tyrkiet i EU? – EU's identitet, værdier og grænser”

Af Uffe Østergård, Jean Monnet-professor og afdelingsleder ved DIIS

“Kronisk syg? – EU, borgerne og demokratiet”

Af Caroline Grøn, forskningsassistent ved DIIS, Anna de Klauman, cand.scient.pol.

og tidligere forskningsassistent ved DIIS, og Anne Mette Vestergaard, europapolitisk chefrådgiver ved DIIS

“Fremtiden for EU's forfatning – Mulige scenarier”

Af Anne Mette Vestergaard, europapolitisk chefrådgiver ved DIIS,

og Laura Lund Olsen, videnskabelig medarbejder ved DIIS

“Fælles front eller papirtiger? – EU's kamp mod den nye terrorisme”

Af Anja Dalgaard-Nielsen, ph.d. og seniorforsker ved DIIS, og Jørgen Staun, ph.d. og forsker ved DIIS

Redaktionen er afsluttet primo marts 2006

Produktionen er støttet af Nævnet til Fremme af Debat og Oplysning om Europa